

“BIOLOGIYANING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR”

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 2023-yil 25-noyabr.

O‘ZBEKISTONDA UCHRAYDIGAN BALIQLAR TUR TARKIBI VA ULARNING TARQALISHI.

Haqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna

Termiz davlat pedagogika instituti “Biologiya va uni o‘qitish metodikasi” kafedrası
katta o‘qituvchisi. shoirahakberdiyeva8@gmail.ru.

Ibrohimova Aziza Urolovna Termiz davlat pedagogika instituti
Biologiya ta'lim yo‘nalishi 2-bosqich talabasi. Ibrohimovaaziza29@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston hududida uchraydigan va ovlanadigan baliqlarning asosiy xususiyatlari, hayot tarzi, tur tarkibi, ularning tabiatda tarqalishi va turlari haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so‘zlar: Orol dengizi, Sirdaryo, Zarafshon oq sila, cho'rtan, oqqayroq, laqqa, mo'ylovdor baliq, xiramulya, oqcha, tanga baliq, qora baliq, tobon baliq, soxta kurakburun, iqlimlashtirish.

Аннотация: В данной статье представлена информация об основных характеристиках, образе жизни, видовом составе, распространении и видах рыб, встречающихся и выловленных на территории Узбекистана.

Ключевые слова: Аральское море, Сырдарья, зарафшанская белая сила, чортан, сиг, лакка, усатая рыба, хирамуля, сиг, монетная рыба, черная рыба, камбала, ложнолопатонос, акклиматизация.

Annotation: This article provides information on the main characteristics, lifestyle, species composition, distribution and types of fish found and caught in the territory of Uzbekistan.

Key words: Aral Sea, Syrdarya, Zarafshan white sila, chortan, whitefish, lakka, whiskered fish, khiramulya, white fish, coin fish, black fish, sole fish, false shovelnose, acclimatization.

O'zbekiston hududida uchraydigan baliqlar tur tarkibi va ularning ovlanadigan baliqlarning 10 dan ortiq turi tarqalgan:zog'ora, oq sila, cho'rtan, oqqayroq, laqqa, mo'ylovdor baliq, xiramulya, oqcha, tanga baliq, qora baliq, tobon baliq,qizil ko'z,oq amur, ilon bosh, targ'il do'ng peshona, balxash olabug'asi. Uzoq sharq daryolari va Balxash ko'lidan olib kelib iqlimlashtirilgan. Qora baliq, olabug'a balig'I sport maqsadida ovlanadi. Baliqlarni ko'paytirish maqsadida baliqchilik xo'jaliklaridan qora, oq amur, do'ng peshona va boshqa baliqlar hovuz va ko'llarda ko'paytiriladi.

Mo'ylovdor baliq, cho'rtan, bakra baliq keskin kamayib ketganligi tufayli hozirda ovlanmaydi. O'zbekiston hududida yangi baliq turi kashf etildi.Bu baliq karpsimonlar turkumi yalang baliqlar oilasiga kiradi. Bugungi kunda O'zbekiston suv havzalarida 70 dan ortiq turi tarqalgan,ularning ichida yalang baliqlar soni 10 taga yaqin.Yangi tur Farg'ona vodiysi Sirdaryo havzasining tog'li mintaqalaridan topilgan.

Zog'ora baliq-Amudaryo, Sirdaryo, Zarafshon va Murg'ob daryolarida uchraydi.

Orol bakrasi-Orol dengizi, Amudaryo va Sirdaryoning quyi va o'rta oqimlarida yashaydi.

“BIOLOGIYANING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR”

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 2023-yil 25-noyabr.

Soxta kurakburun -Sirdaryo va Amudaryoda uchraydi.U O'zbekiston hududida qizil kitobga kiritilgan.

Salaka-Orol dengizida uchraydi.

Gulmoy -Amudaryoo va Sirdaryoda uchraydi.

Laqqa baliq-Orol dengizi sohillarida uchraydi.

Tikan baliq-Orol dengizi va Amudaryoda uchraydi.

Cho'rtan-Sirdaryo, Amudaryo va Orol dengizida yashaydi.

Sudak-Amudaryo va Orol dengizida uchraydi.

Toshbosh baliq-Amudaryo, Sirdaryo va Orol dengizida yashaydi.

O'zbekiston suv havzalarida baliqlaming 84 ta turi tarqalgan. Shulardan 17 ta turi «O'zbekiston Qizil kitob»iga (2009-y.) kiritilgan (Orol bahrisi (ship). Sirdaryo kurak bururini, Amudaryo kichik Luralvburupi. Amudaryo katta kurakburuni, qorako'z (oq zog'ora baliq)- Toshkent yuzasuzari, cho'rtansifat oq qayroq, orol mo'ylov balig'i (so'zan baliq), Turkiston mo'ylovdori. parrak baliq (nashtarqanot), Turkiston ko'kbo'yini, Orol tikanagi, Turkiston laqqachasi, Orol sulaymonbalig'i, Amudaryo gulmoyi (forel), Orol sanchari (tikanbaliq), Chotqol shaytonbalig'i, Turkiston shaytonbalig'i). O'zbekiston suv havzalariga ham Amur daryosidan Amur xumboshi, oq amur baliqlari olib kelinib iqlimlashtirilgan.

Ovlanadigan baliqlami tabiiy sharoitda saqlash va ulaming sonini ko'paytirish maqsadida davlatimiz tomonidan bir qator chora-tadbirlami amalga oshirish rejalashtirilgan. Bularga quyidagilar kiradi:

1. Baliqlaming ko'payish joylarini himoya qilish.
2. Suv havzalarini ortiqcha chiqindi va suv o'simliklaridan tozalab turish.
3. Daryo, ko'l va hovuzlami sanoat korxonalaridan chiqqan zaharli oqava suvlardan va kelib quyilishdan qo'riqlash.
4. Qimmatbaho baliqlami iqlimlashtirish.
5. Turlari va sonlari kamayib ketayotgan hamda O'zbekiston «Qizil kitobi»ga kiritilgan baliq turlarini muhofaza qilish

Xulosa qilganda hozirgi vaqtda O'zbekistonda bir qancha baliqchilik xo'jaliklarida zog'ora baliq, laqqa, oqcha (lesh), tobon baliq (karas), qorabaliq (marinka), xramulya, oqqayroq (jerex), qizilko'z (plotva), ilonbosh, olabug'a, sla (sudak), cho'rtan va boshqa baliqlar ovlanadi.

“BIOLOGIYANING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR”

Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi, 2023-yil 25-noyabr.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Dadayev S., Saparov K. Umurtqalilar zoologiyasi. Oliy o‘quv yurtlari biologiya ixtisosligi bakalavriat bosqichi biologiya yo‘nalishi talabalari uchun darslik. Toshkent, «TURON-IQBOL». 2019, 720 b.
2. Dadayev S., Saparov Q.A. Zoologiya (xordalilar II-qism). Oliy o‘quv yurtlari bakalavriat bosqichi biologiya ta‘lim yo‘nalishi talabalari uchun darslik / O‘zbekiston Respublikasi oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligi. T.: «SHO‘LPON» nomidagi nashriyot-matbaa ilodiy uyi, 2011. - 512 b.
3. Dadaev S. Umurtqalilar zoologiyasidan amaliy mashg‘ulotlar Darslik. -T. , Toshkent. 2020.
4. B.Xoliqnazarov ZOOLOGIYA. O‘zbekiston respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi 60510100-biologiya(turlar bo‘yicha) ta‘lim yo‘nalishi talabalari uchun o‘quv qo‘llanma. – Toshkent 2023. 284 b-416 b.
5. Haqberdiyeva S. T. Improving the Teaching Methods of Biology in General Secondary Schools on the Basis of A Competency-based Approach //Academicia Globe. – 2022. – T. 3. – №. 03. – C. 132-136.
6. Hayitov A. E., Aslanova X. G. USE OF STUDENTS'LOGICAL THINKING ELEMENTS IN TEACHING ZOOLOGY IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS //Journal of Universal Science Research. – 2023. – T. 1. – №. 10. – C. 166-169.
7. Tursunaliyevna H. S., Nozima A. Effectiveness of using innovative technologies in teaching the morphology of bacteria //Journal of Universal Science Research. – 2023. – T. 1. – №. 10. – C. 60-66.
8. Abdullaeva G. K., Tojiboyev S. J. ANALYSIS OF BIOMORPHS OF CYANOPKARYOTES AND ALGAE. – 2023.
9. Tursunaliyevna H. S. CREATIVITY IN EDUCATION AND STAGES OF ITS DEVELOPMENT. – 2023.